

מראי מקומות - סוכה

כ"ט:

א. בשביל ד' דברים נכסי בעלי

בתים יוצאין לטמיון, וכו'

פ"י הערוך לנה, דמה דבד' דברים דלעיל נכסיהם נמסרים למלכות, היינו משום דהתם היו החטאים בפרהסיא, ולכן לקו בפרהסיא. אבל כאן, שאין החטאים בפרהסיא כ"כ (ע"ש בביאור כאו"א), לכן מדה כנגד מדה שאיבוד הנכסים אינו כ"כ בפרהסיא.

פרק לולב הגזול

ב. והיבש פסול

כ' רש"י דבעינן מצוה מהודרת דכתיב ואנוהו. והק' תוס', הא אי' בגמ' דטעם הפסול הוא משום דכתיב הדר באתרוג, וילפי' לולב מאתרוג. ועוד, הא דין ואנוהו אינו אלא דין לכתחלה, ואינו פוסל בדיעבד. וכ' המאירי להק' על תוס', דהא הדר קאי רק על אתרוג, ולכן פ"י כרש"י, ומה שהק' על רש"י, דזה קלי ואנוהו אינו מעכב, כ' דלא כל המדות שוות בפסול שאינו הדר, והגם דבלא אגדו כשר בדיעבד, אבל יבש פסול. ומה שהק' תוס' מהסוגיא דהנדון הוא אם ילפי' מהדר דאתרוג, הא סוגיא זה סלקא בתיובתא. והכפות תמרים כ' ליישב דבאמת לא הי"ל לילף דין הדר מאתרוג, ורק משום דכתיב ואנוהו דרשי' ההיקש מאתרוג. ובחי' חתם סופר כ' דהחילוק הוא, דהיכא דההידור הוא בגוף הדבר, אז מעכב, אבל היכא דאינו בגוף הדבר, אלא דההידור הוא מה שעושה עם החפצא של מצוה, וכמו אגד, אז אינו מעכב [וע"ש עוד מש"כ ליישב קו' תוס' מסוגיא דהדר]. וע' אגרות משה (או"ח א, קפז) שכ' לבאר כוונת רש"י, דס"ל דהדין הדר הכתוב באתרוג אינו דין בעיקר החפצא של אתרוג, כלומר דאתרוג שאינו הדר אינו אתרוג [וכדעת הרמב"ן (יובא להלן בדף ל)], דמשמע דס"ל דהדין הדר הוא חלק מהשם אתרוג, אלא דהוא דין נוסף, דצריך לקיים מצות אתרוג בהדר, וא"כ דין הדר הוא מאותו הדין הכללי שהצריכה תורה 'ואנוהו' בכל המצוות, שהוא אינו דין בעצם המצוה, אלא שבאתרוג נתחדש מקרא דהדר, שהוא גם פסול בדיעבד (והיינו, דעיקר הדין הוא באמת משום ואנוהו, ולכן שפיר כ' רש"י משום ואנוהו, ומה שנקט' הגמ' 'הדר' היינו דדין זה דאנוהו מעכב כאן משום דכתיב הדר. ומשמע דס"ל דתוס' חולקי' בזה, וס"ל דהדין הדר הוא דין בעצם המצות אתרוג, ולכן שפיר הק' על רש"י מסוגיא דלקמן, דלדבריו הדין הדר הוא פסול בפנ"ע בעצם המצוה, ואף אם אמרי' דדרשו כן משום דכתיב ואנוהו, אבל עכשיו הפסול הוא משום דין הדר שהוא דין בעצם האתרוג, ואינו פסול משום דין ואנוהו.)

ג. נקטם ראשו

ע' ברא"ש (ס"ב ב') שהביא מהראב"ד שכ' להסתפק במה דאמרי' דנקטם ראשו פסול, האם מיירי אפי' למעלה מן השדרה, דהיינו, דאפי' אם לא נקטם מן השדרה עצמה כלל, אבל נקטם מן העלין היוצאין למעלה מן השדרה, פסול, או דלמא דוקא אם נקטם מהשדרה עצמה. וכ' להוכיח מהא דבהדס וערבה דנקטם ראשם היינו דוקא אם נקטם מהשדרה עצמה, ה"ה בלולב. אולם כ' הרא"ש לדחות הרא"י, דבלולב לעולם העלין עולין למעלה מן השדרה, משא"כ בהדס וערבה, דאין העלין העליונים יוצאין מראש הבר, ולכן שפיר י"ל דראש ידיהו היינו ראש הבר, משא"כ בלולב.

ד. נקטם ראשו

כ' הריטב"א דלא נאמר שיעור בזה, וכיון דקתני סתמא, יש לחוש אפי' אם נקטם רק כל שהוא, וכ' שכן חשש מורו.

ה. כדי לנענע בו

כ' רש"י, ג' טפחים תהא השדרה כנגד אורכו של הדס וטפח יותר כדי לנענע. והרמב"ם בפיה"מ כ', "וכדי לנענע ענינו כדי שיאחזנו בידו וינענעו והוא שיעור טפח", ומשמע דהטפח למטה משאר המינים כדי שיהי' יכול לאחוז בו, ודלא כמשמעות רש"י, דהטפח יהי' למעלה משאר המינים (וע' בערוך לנר לקמן [לח]. מש"כ ליישב ע"פ דיוק זה בפיה"מ).

ו. בשלמא יבש וכו', אלא גזול וכו' ביו"ט שני אמאי לא

הק' תוס', מה החילוק בין פסול הדר ובין פסול גזול, הלא שניהם כתיבי בקרא ד"ביום הראשון", וא"כ למה לגבי 'לכם' אמרי' דאינו פסול אלא ביום א', והדר הוי פסול אף בשאר יומי. ותי' דכיון דכל הדין לולב בשאר יומי הוא דין דרבנן, י"ל דדינים הנוגעים לעיקר הלקיחה, כגון הדין דצריך ליקח ד' מינים ולקחת כאו"א, וכן בדין הדר דהוא משום הדור מצוה, תקנו גם במצוה דרבנן, אבל בדינים שאינם נכללים בעצם הלקיחה, לא תקנו. וביאר רעק"א השו"ט בתוס', דבקי' סבר דגם במקדש, שיש דין ליטול לולב בו כל ז' מן התורה, מ"מ יש חילוקי דינים בין יום א' לשאר יומי, דרק ביום א' יש פסול הדר, ובשאר יומי ליתא לאותו פסול, וע"ז הק' דמ"ש 'הדר' מ'לכם'. אבל בתירוצו חי' דאין שום חילוק מדאורייתא, ובשאר יומי במקדש, דלולב מדאורייתא חייב אף בשאר ימים, ג"כ יש פסול של לכם, וא"כ הי' ק' לו מ"ש, וע"ז תי' דיש לחלק במה רצו לתקן ובמה לא תקנו. וכ' רעק"א דכן נראה מרש"י. ולכאו' כוונתו, דגם מרש"י נראה דביאר הסוגיא דקו' הגמ' למה גזול פסול ביום ב' הוא רק משום שהוא מדרבנן,

מראי מקומות - סוכה

כ"ט.: (המשך)

תקנו המצוה דרבנן באופן משונה מהמצוה דאורייתא, הלא בדרך כלל אמרי' דכעין דאורייתא תקנו. וע' ברכת אברהם שתי' ע"פ דברי הגרי"ז (מנחות סו.), דאי' בגמ' שם בנוגע למצות ספירת העומר, דאמימר מני יומי ולא מני שבועי, אמר זכר למקדש הוא. ותמה הגרי"ז, מה לי דרק זכר למקדש הוא, הא רבנן תקנו כעין דאורייתא. וחי', דכיון דבזה"ז אין עומר, אז אין שייך מצוה של ספירת העומר, וע"כ כל המצוה הוא מצות זכר למקדש, ואינו מצות ספירה כלל. וא"כ, שפיר י"ל דאי"צ לכל גדרי ופרטי המצוה, שהרי כל המצוה הוא רק לזכור המקדש, וזה שייך אפי' בלי כל הפרטים. וא"כ, י"ל דה"ה הכא, דמקור הדין דלולב במקדש ז' הוא מקרא ו"ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים", וי"ל דזה לא שייך רק בפני המקדש. וא"כ, המצוה האידנא הוא רק מצות זכר למקדש, וא"כ שפיר י"ל דאי"צ לכל גדרי ופרטי המצוה.

ולא משום דלכם משמע רק יום א' אפי' מה"ת (אולם ע' ברש"י בדף ל. ד"ה מתוך, דכ' "דהא בי"ט שני לא כתיב לכם למעוטי", ומשמע דס"ל דיש חלוק מה"ת, וצ"ע). אבל הרמב"ן במלחמות (טו. בדפי הרי"ף בא"ד) פי' הסוגיא באו"א, דהסוגיא מיירי בהחילוק בין יום א' לשאר יומי בנוגע לנטילה דאורייתא שהי' במקדש. וביאה, דהא דיש דין הדר בלולב אפי' בשאר יומי, משום "דהדר דשמא אתרוג כתיב", וכל היכא דבעינן אתרוג [וממילא גם לולב] בעינן הדה, אבל גזול, אפי' במקדש הי' יכול לצאת ביום ב' [מצד הדין לכם], דלכם לא כתיב אלא ביום א'.

ז. אלא ביום טוב שני אמאי לא

הבאנו דברי תוס' דביארו דכיון דיום ב' אינו אלא מדרבנן, לא תקנו שיפסול הדין לכם. וק', דבשלמא לדברי הרמב"ן הנ"ל, דהחילוק בין יום א' ליום ב' הוא מה"ת, א"ש. אבל לתוס', למה